

Так, 5 червня 2015 року Україна повідомила Генерального секретаря Ради Європи про те, що, зважаючи на надзвичайну ситуацію в країні, органи влади України вирішили застосувати положення статті 15 Європейської конвенції з прав людини, щоб відступити від деяких своїх прав, передбачених Конвенцією [4, с. 2].

На завершення слід підкреслити, що Конституція України та Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод базуються на тих самих принципах та сутнісно-правовому фундаменті – захист прав людини, що є основою демократичного суспільства та справедливою системою зокрема і кримінального судочинства.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини та основних свобод від 04.11.1950; в редакції станом на 01.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13.04.2012; в редакції станом на 06.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України № 3477-IV від 23.02.2006; в редакції станом на 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.

4. Інформаційний бюлетень - Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації. 16 с. URL: <https://rm.coe.int/factsheet-derogation-in-time-of-emergency/1680a2868e>.

Ражик Аліна Русланівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор
Зарубей Вікторія Володимирівна

ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення агресорів, надало нам поштовх для переоцінки цінностей, змінило наше життя докорінно та внесло корективи у законодавство. Зміни торкнулись усіх галузей права для забезпечення життєдіяльності населення та безперервного робочого процесу, пропри війну, оскільки досить багато чинників унеможливають здійснення проваджень через: втрату контролю над окремими територіями України; неможливість виконання функціональних обов'язків органами правопорядку й судами, дезорганізацію суспільних зв'язків; відсутність легітимних органів правопорядку на непідконтрольних територіях;

наявність небезпеки для життя і здоров'я осіб, які повинні здійснювати кримінальне провадження або брати в ньому участь, що унеможливило як проведення окремих процесуальних дій, так і здійснення досудового розслідування в цілому; знищення адміністративних будівель і кримінальних процесуальних документів; зростання злочинності; відсутність досвіду роботи в умовах дії особливих правових режимів [1, с. 51].

Натомість Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» № 2201-IX від 14.04.2022 р. в чергове змінено назву розділу IX-1 КПК України на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». Таким чином, законодавець акцентувався на специфіці кримінальної процесуальної діяльності в умовах саме цього особливого правового режиму.

При аналізі даного законодавства слід зазначити, що конституційні положення ст. 3, а саме «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» – покладено в основу.

У ст. 615 КПК зазначаються особливості кримінального провадження у разі введення воєнного стану:

- у разі технічної неспроможності, до яких належить: вихід комп'ютерного, мережевого обладнання зі строю, перебої з електроенергією та зв'язком, Інтернетом, відсутність доступу до них, проблеми з транспортом, блокування та захоплення адміністративних будівель, відсутність доступу до територій тощо можуть призвести до неможливості протягом тривалого часу внести відомості до ЄРДР, тоді процесуальні дії фіксуються у загальноновстановленому порядку у протоколи, що передбачено главою 5 КПК та вносяться до ЄРДР за першої можливості;

- проведення єдиної невідкладної слідчої (розшукової) дії – огляд місця події до винесення відповідної постанови без залучення понятих, проте із безперервною відео-фіксацією слідчої (розшукової) дії. До рекомендацій фіксування результатів огляду місця події в умовах небезпечних факторів, обумовлених обстановкою, пов'язаною із воєнним станом, відносять складання протоколу у небезпечних умовах, з використанням матеріалів фото, відеозапису, план-схем, чернеток і нотатків, у тому числі, з використанням диктофонів, засобів, що дозволяють здійснювати аудіо- та відеокomentування проведення слідчої (розшукової) дії («відеоакустична чернетка»), які зроблені безпосередньо на місці події [2];

- розширюються повноваження прокурора шляхом делегування йому окремих повноважень слідчого судді (продовження строків досудового розслідування, тимчасовий доступ до речей і документів, арешт майна та інші) також про прийняте рішення прокурор повинен повідомити прокурора вищого рівня, а також суд, визначений у

порядку, передбаченому законодавством, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення;

- відсутня технічна можливість доступу до Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи – розподіл матеріалів кримінального провадження між суддями забезпечує голова суду, для кожного судді (рівномірного навантаження) є важливою гарантією здійснення законного, справедливого та ефективного правосуддя;

- строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду чи постанови керівника органу прокуратури під час дії воєнного стану збільшився до двохсот шістнадцяти годин з моменту затримання, оскільки ця норма наразі не узгоджується з положеннями ч. 2 ст. 211 та пунктом 3 ч. 3 ст. 212 КПК України, в яких також передбачається вимога негайного звільнення затриманої особи, проте не через двохсот шістнадцять годин, а через шістдесят;

- в умовах воєнного стану, строк для вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі може бути продовжено до сорока восьми годин;

- провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох суддів;

- допит можуть бути використані як докази в суді виключно у випадку, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відео-фіксації;

- якщо є наявності обставини, що унеможливають участь перекладача у кримінальному провадженні, дізнавач, слідчий, прокурор має право особисто здійснювати переклад пояснень, показань або документів, якщо він володіє однією з мов, якими володіє підозрюваний, потерпілий;

- строк зберігання матеріалів кримінального провадження на електронних носіях має відповідати строкам зберігання аналогічних документів у паперовій формі.

Проаналізувавши та дослідивши все вище сказане, стає зрозумілим, що зміни в КПК України були необхідні, враховуючі сьогоденні реалії. Вихідним фактором впливу на кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів є специфіка нормативного регулювання цього процесу. Завдяки цій нормі ми змогли вдало проаналізувати: особливості внесення до ЄРДР під час технічної неспроможності; невідкладна слідча (розшукова) дія, яка в умовах воєнного стану може проводитись без постанови та без понять; розподіл матеріалів кримінального провадження між суддями за для дотримання законності та об'єктивності; збільшення строку повідомлення про підозру та багато іншого. Деякі положення не відповідають діючому законодавству, тому що немає сталого законодавства.

Список використаних джерел

1. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення

антитерористичної операції: дис...канд. юрид. наук : 12.00.09 . Х., 2018. 276 с.

2. Тетерятник Г. К. Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та праксеологічні основи: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 297.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012: редакція від 14.04.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page?text=2017>.

4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. с. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

5. Про введення воєнного стану: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 затверджений Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>.

Рижий Олексій Анатолійович,
аспірант кафедри кримінального процесу
та криміналістики факультету № 1 ІПФПНП
Львівського державного університету
внутрішніх справ

ОЦІНКА СУДОМ НАЛЕЖНОСТІ Й ДОПУСТИМОСТІ ПОКАЗАНЬ ЕКСПЕРТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Крім висновку експерт в кримінальному провадженні може давати показання. Допит експерта носить роз'яснювальний характер щодо його висновку, з яким він тісно пов'язаний, при цьому зберігаючи статус самостійної слідчої (розшукової) дії, з можливістю отримання нових відомостей про обставини, що підлягають доказуванню [1, с. 134]. Особливістю показань експерта є те, що вони можуть бути отримані виключно під час провадження допиту експерта в суді в порядку ст. 356 КПК України. Їх неможливо отримати при провадженні інших слідчих (розшукових) дій та на стадії досудового розслідування.

Важливим у контексті оцінки доказів, що містяться у їх процесуально визначених джерелах, є з'ясування відповідності їх критеріям належності, допустимості та достатності. Не є виключенням з правила й показання експерта, дані ним під час судового розгляду в порядку ст. 356 КПК України.

Оцінка належності показань експерта передбачає встановлення суб'єктом доказування його зв'язку не лише з фактами та обставинами, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, а й у прямому логічному зв'язку із висновком експерта.

Як слушно зазначає С.О. Ковальчук, норми кримінального процесуального закону не обмежують коло фактів та обставин, наявність